ISSN: 2149-0821

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 20, Şubat 2018, s. 168-183

Yrd. Doç. Dr. Nurullah YILMAZ
Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü,
nurullah.yilmaz@atauni.edu.tr

FİLİSTİNLİ ŞAİR MAHMUD DERVİŞ'İN ŞİİRLERİNDE KİMLİK SORUNU[1]

Özet

Edebi alanda kazandığı birikimini Filistin halkının kendine özgü bir kimlik oluşturması uğrunda harcamış olan Derviş, şiirlerinde bir halkın var olma çabasını sanatıyla taçlandırmıştır. Derviş, kimlik kavramını hiçbir zaman sığ bir milliyetçilik veya dinsel kimliğe dayalı bir aidiyet olarak benimsememiş, aksine Filistin coğrafyasını temel alan bir çerçevede değerlendirmiştir. Bu bağlamda Filistin onun için sadece bir ülke toprağı değil aynı zamanda bir ruhtur. Dolayısıyla asıl aidiyet bu ruhta saklıdır. 1948 yılından beri var olan İsrail işgali gerçeği,bunun yanı sıra kendi öz yurdunda sığınmacı olarak yaftalanması şairlik hayatının başından sonuna kadar onun şiir anlayışının temel dayanak noktasını oluşturmuştur. Direnişi hakça paylaşmak ve kutsal değerlere saygı duymak şeklinde algılamış olan Derviş daima Filistin halkıyla içiçe onunla aynı duyguları paylaşma erdemliğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Mahmud Derviş, Filistin şiiri, Modern Arap şiiri, Filistin halkı, Kimlik sorunu.

[1] Bu makale yazarın 30-31 Ekim tarihleri arasında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde düzenlenen "Uluslararası Ortadoğu Kongresi: Dil, Tarih ve Edebiyat" adlı kongrede sunmuş olduğu, bildiri özetleri kitabında yayınlanan Filistinli Şair Mahmud Derviş'in Şiirlerinde Kimlik Sorunu adlı bildirinin genişletilmiş şeklidir.

THE IDENTITY PROBLEM IN POETRY OF PALESTINIAN POET MAHMOUD DARWISH

Abstract

Darvish who had spent his knowledge of the literary scene in the pursuit of a unique identity of the Palestinian people, crowned ın his poetry the effort of being a people with his art. Darwish never adopted the concept of identity as a membership based on shallow nationalism or religious identity. On the contrary, he evaluated in a framework based on Palestinian geography. In this context, Palestine is not only a country land but also a spirit. So the main belonging is hidden in this soul. The fact of the occupation of Israel since 1948 and labeling as a refugee in his native land, he has established the basis of his understanding of poetry from the beginning of poetry to the end of his life. Darwish, perceived as sharing righteousness and respecting sacred values, always showed the same kind of feelings with the Palestinian people.

Keywords: Mahmoud Darwish , Palestinian poetry, Modern Arabic poetry, Palestinian people, Identity problem.

GIRIŞ

Kimlik sorunu, genellikle göç ve sürgün olaylarının hemen akabinde ortaya çıkan kaçınılmaz bir sosyal olgudur. Tarihin her döneminde dünya üzerinde belli coğrafyalarda yaşanan siyasal bunalımlar, ekonomik çöküntüler ve asayiş sorunları içerisinde var olma savaşı veren ve kendisini zayıf hisseden toplumlar olmuştur. Dolayısıyla olaylar karşısında tutunmaya çalışan bu toplumlar, daha iyi bir hayata kavuşmak ümidiyle göç yolunu tercih etmişlerdir. Bu göç hadisesi sosyolojik bir olgu olarak gerçekleştiği gibi bazen belli bir otoritenin baskısı sonucunda da gerçekleşebilmekteydi. Kuşkususz bu tür sosyal olayların yaşandığı coğrafya ve toplumlarda edebiyata daha belirgin bir şekilde yansımıştır. Dünya edebiyatlarında göç sonrası baskı veya şiddet ile karşı karşıya kalan bir şair veya yazarın idam veya sürgün tehtidi ile içiçe yaşadığı bir gerçektir. Kaldı ki bu tehditlerden sıyrılsa bile bulunduğu toplum veya ortamlarda bir kimlik bunalımı ile mücadele etmek zorunda kalmıştır (Berk,1996:25). Aslında kimlik bunalımı sadece göç olgusu sonucunda ortaya çıkmaz. Aksine kendi ülkesinde ve toplumunda yaşadığı halde değer yargılarıyla ters düşüp kimlik açmazına düşen edebiyatçı, sanatçı ve aydın kesimlere de rastlamak mümkündür.

Lübnan, Suriye, Mısır, bazı Batı Afrika ülkelerinden birtakım dinsel, etnik veya siyasal ve ekonomik nedenlerle yapılan göçler Arap İslam coğrafyasında toplumsal hafızalarda hala yerini korumaktadır. Bunun yanı sıra Orta Doğu ve Arap coğrafyasının en trajik göçü, 1948'de İsrail Devletinin resmen kurulmasından sonra Filistin topraklarında yaşanmıştır (Yazıcı, 2002:61-71). Arapların "Nekbe" yani "Büyük Felaket" diye nitelendirdiği ve modern Filistin edebiyatının temel dayanak noktasını teşkil eden bu olay, göç sürgün ve bunlara bağlı olarak siyasal, toplumsal ve özellikle edebiyat alanında "kimlik sorunu" kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kuşkusuz modern Filistin edebiyatında kimlik sorunu kavramını en derinlikli bir şekilde ele alıp inceleyen kişi Filistinli şair Mahmud Derviştir.

Mahmud Derviş'in Hayatı(1942-2008)

Doğum yeri olan Hayfa şehrinden ailesi ile birlikte İsrail işgal güçleri tarafından bir gece yarısı zorla evlerinden çıkartılıp "yersiz yurtsuz" bırakılan Mahmûd Dervîş, henüz altı yaşındayken ailece mülteci durumuna düştükleri anda tam anlamıyla "sürgün" gerçeği ile yüzleşmiştir. Genç Mahmûd, on yıllık bir ayrılıktan sonra Lübnan'dan geri döndüğünde köyünün İsrail buldozerleri tarafından çıplak bir araziye dönüştürüldüğünü görünce büyük bir şok yaşar. O artık Filistin'de Filistinli bir sığınmacıdır. Artık kendi öz vatanına bile kaçak yollardan girmektedir. Bu arada 1970 yılının hemen başında eğitim amacıyla Moskova Üniversitesi'ne gider. Fakat orada umduğunu bulamaz. 1971 yılı başlarında Kahire'ye gider. Fakat burada da uzun süre kalamayan Dervîş, 1972-1982 yılları arasında Beyrut'ta kalır. Filistinli mültecilere karşı İsrail'in gerçekleştirmiş olduğu Sabra ve Şatila katliamının şok etkisiyle Beyrut'u terk edip kısa bir süre için Şam'a geçen Dervîş, Filistin üst düzey yöneticileriyle çıktığı dramatik bir yolculuk sonunda kendini Tunus'ta bulur. Burada, sürgündeki Filistin devletini kurma çalışmalarında aktif görev alır. Yaklaşık üç yıl burada kaldıktan sonra, 1985-1996 yılları arasında 10 yıl kesintisiz Paris'te kalan Dervîş, 1996'da işgal altındaki Filistin topraklarına geri döner ve ölümüne kadar geçen zaman dilimini de Filistin'in Ramallah kentinde İsrail işgal güçlerinin denetimi altında tamamlar (Hasan, 2008: 19-20).

Edebi Kişiliği

Filistin milli şairi olarak 66 yıllık ömrünün aşağı yukarı 40 yılını Filistin davası için harcamıştır. Şiirlerinin tamamını Arapça yazmış olmakla birlikte çalışmalarının bir kısmı 20'den fazla yabancı dile çevrilmiştir. Şiirleri ile bir taraftan halkının özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinin sesi olmaya çalışırken diğer taraftan da özellikle Filistinli okuyucularına kültürel bir düzey kazandırmak için çaba sarf etmiştir. Filistin davasının sadece siyasal direniş hareketi ile yürümeyeceğini, kendisi gibi entelektüellerin devreye girerek siyasal alanda doğan boşluğu kültürel direniş aktiviteleri ile desteklemeleri gerektiğini vurgulamıştır (en-Nablusi, Ş. 1987:102-103). Derviş'in şiiri, ilk gençlik dönemi, devrimci hareketlerden etkilendiği yıllar, estetik şiir dönemi, epik lirik şiir dönemi ve siyasal ağırlıklı konularda yazdığı dönemler şeklinde farklı evrelerden geçmiştir (Yılmaz, 2013:95).

Eserleri

Henüz Lise çağından itibaren edebi alanda yazmaya başlayan Derviş, sayıları yüzlerle ifade edilecek şiir kaleme almıştır. Şiirlerinin yanı sıra onlarca kitap yazmış, siyasi ve sosyal içerikli makaleler ve mektuplar kaleme almıştır. Şairin bir ömür adadığı ve siyasal, sosyal ve edebî yaşamına ayna tutan söz konusu çalışmaları ölümünden hemen sonra 2009 yılında Beyrut'ta Riyad el-Rayyes Books S.A.R.L adlı yayınevi tarafından üç ciltlik "Divanu'l-Amal" ve yine üç ciltlik "el-A'mâlu'l Cedideti'l-Kâmile" olmak üzere toplam altı cilt halinde bastırılmıştır.

Mahmud Derviş'in Şiirlerinde Kimlik Sorunu

Modern edebiyat anlayışı çerçevesinde siyasi, sosyal ve kültürel sorunları edebi alana en iyi şekilde yansıtanlardan biri de kuşkusuz modern Filistin edebiyatının öncü kişilerinden

şair Mahmud Derviş'tir. Derviş'in şairlik boyunca vermis olduğu kimlik oluşturma mücadelesi neredeyse şairlik hayatının tümünü kapsamıştır (Yılmaz, 2013: 174).

Yerinden yurdundan kovulan bir şair olarak şiirlerinde sürekli Filistin davasını dile getirmiş, işgal edilen topraklarda, ağır şartlar altında yaşam mücadelesi veren halkına kimlik ve kişilik bilincini aşılamaya ve bu uğurda çabalarını hep canlı tutmaya çalışmıştır. Bir taraftan kimlik sorunsalı çerçevesinde çektiği sıkıntılar onun şiirlerinin oluşumunda olumlu katkı sunarken diğer taraftan da Filistin toplumu nezdinde sağlam bir kimlik bilinci oluşması yönünde bizzat şiiri önemli katkı sağlamıştır. Derviş'in şiir sanatının görünmez gücü Filistin halkının var olma mücadelesine büyük motivasyon kazandırmıştır. Henüz tam bağımsız bir toplum haline gelememiş olsa bile Mahmud Derviş gibi büyük bir şair yetiştirmiş olan Filistin, her zaman insanlık aynasında bir vicdan olarak parlamaya devam etmektedir. Aynı şekilde Mahmud Derviş şiirin hayatla olan bağının aynı zamanda siyasetin derinliklerine de işaret ettiğini farketmiş ender şairlerden birisidir. Ait olduğu halkının değerlerini sınırların ötesinde savunma misyonunu üstlenmiş olmasının asıl nedeni bu olsa gerekir. Bu bağlamda Derviş, şiirlerinde kimlik kavramını ele alırken onu hiçbir zaman sığ bir milliyetçilik veya dinsel bir temsil potasına oturtmamış, aksine Filistin coğrafyasını esas alan bir aidiyet duygusu etrafında daha kucaklayıcı bir çerçeveye oturtmaya çalışmıştır.

Kendisi Batılı bir Hırıstiyan olmasına karşılık kökeni itibariyle Filistinli Hıristiyan bir Arap olan Edwart Said, kimlik sorunu ile ilgili çağdaşı Derviş ile aşağı yukarı aynı duyguları paylaşmıştır. Said, Derviş'in meşhur "Seccil Ene Arabî" yani "Yaz Ben Bir Arabım", bazı kaynaklarda ise "Kimlik Kartı" anlamında "Bitâke Huviyye" adlı şiiri üzerinde kimlik bilincine dair irdelemelerde bulunurken şu hususlara dikkat çekmiştir:

Filistinli olmak bir acı içinde kendisini bulmaktır. Bir kimlik bir bedene dönüştüğü zaman onu artık hiç bir güç ortadan kaldıramaz. Filistinli olmak ve o ruha sahip olma bilincini tüm dünyaya gösteren Derviş, yok olma dışında hiçbir seçenek sunulmayan bir halkın her türlü olumsuz şartlarda nasıl bir var olma mücadelesi verdiğini anlatmaktadır. Kaldı ki 1948 yılından beri Filistin milliyetçiliği aynı zamanda siyasal bir kişiliği olan Derviş gibi edebî kişilik sayesinde sürgün ve göç gibi vahim sosyolojik şartlar altında Filistin halkı gözünde milli bir kimlik haline gelebilmiştir (Said,2000: 34). Fakat günümüz dünyasındaki siyasal şartlar altında oldukça kırılgan ortamda dünya gündeminde kalmaya çalışan Filistin kimliğine sadece bir şiir nosyonu olarak kabul edilmemesinin asıl nedenini Said, İsrail kimliğinin çekirdeğinde İsrailli ve Amerikalı politikacıların Arap coğrafyasi ve dünyanin diğer bazi bölgelerinde olup bitenleri güvenlik kaygisi bahanesiyle sadece uzaktan seyretme politikasına bağlamaktadır (Said, 2002: 20)

Filistin'deki siyasi ve sosyal şartlar ne olursa olsun şiirsel hayatının başından sonuna kadar kimlik arayışı içinde olan Derviş, 1948 yılında Yahudi Devleti'nin kuruluşundan beri sürekli "Filistinli sığınmacı" şeklinde nitelendirilmesini hayatının hiçbir döneminde kabullenmemiştir. Zaten onun kimlik arayışında dayanak noktasını oluşturan da onun bu psikolojik halidir. Kendisine ve Filistin halkına karşı uluslararası alanda yapılan büyük bir haksızlık olarak gördüğü bu durumdan bir önce kurtulmak ve gerçek kimliği olan "Filistinli" ünvanını alabilmek için son nefesine kadar mücadele vermiştir.

Aşağıda Arapça ve Türkçe metnini vereceğimiz Derviş'in şairliğinin zirvesinde kalemem aldığı "Kimlik Kartı", günümüz modern Arap şiiri alanında büyük yankı uyandırmış ve Filistin halkının kimlik savaşının hep gündemde kalmasında büyük pay sahibi olmuştur:

بطاقة هوية

سجل

أنا عربي

و رقم بطاقتي خمسون ألف

و أطفالي ثمانية

و تاسعهم سيأتي بعد صيف

فهل تغضب

سجل

أنا عربي

و أعمل مع رفاق الكدح في محجر

و أطفالي ثمانية

أسل لهم رغيف الخبز

و الأثواب و الدفتر

من الصخر

و لا أتوسل الصدقات من بابك

و لا أصغر

أمام بلاط أعتابك

فهل تغضب

سجل

أنا عربي

أنا إسم بلا لقب

صبور في بلاد كل ما فيها

يعيش بفورة الغضب

جذوري

قبل ميلاد الزمان رست

و قبل تفتح الحقب

و قبل السرو و الزيتون

و قبل ترعرع العشب

أبي من أسرة المحراث

لا من سادة نجب

وجدي كان فلاحا

بلا حسب و لا نسب

يعلمني شموخ الشمس قبل قراءة الكتب

و بيتي كوخ ناطور

من الأعواد و القصب

فهل ترضيك منزلتي

أنا إسم بلا لقب

سجل

أنا عربي

و لون الشعر فحمي

و لون العين بني

و ميزاتي

على رأسي عقال فوق كوفية

و كفى صلبة كالصخر

تخمش من يلامسها

و عنواني

أنا من قرية عزلاء منسية

شوارعها بلا أسماء

و كل رجالها في الحقل و المحجر

يحبون الشيوعية

فهل تغضب

سجل

أنا عربي

سلبت كروم أجدادي

و أرضا كنت أفلحها

أنا و جميع أولادي

و لم تترك لنا و لكل أحفادي

سوى هذي الصخور

فهل ستأخذها

حكومتكم كما قيلا

إذن

سجل برأس الصفحة الأولى

أنا لا أكره الناس

و لا أسطو على أحد

و لكني إذا ما جعت

آكل لحم مغتصبي

حذار حذار من جوعي

و من غضبي(Derviş, 2009A:80)

KİMLİK KARTI

Yaz!

Ben bir Arabım

Kimlik numaram, 50.000

Çocuklarım sekiz tane

Dokuzuncusu da sobaharda gelecek

Bu seni öfkelendiriyor mu?

Yaz !

Ben bir Arabım

Geçim derdindeki rkadaşlarla bir taş ocağında çalışıyorum.

Çocuklarım sekiz tane.

Onların ekmek parasını,

Giysi ve defter parasını

Taşlardan çıkarıyorum ben.

Sadaka dilenmiyorum senin kapında,

Ne de küçülüyorum

Kapının eşiğinde.

Bu seni kızdırıyor mu?

Yaz!

Ben bir Arabım

Yok benim bir lakabım, soy adım.

Öfkeyle dolup taşan bir ülkede çok sabırlı biriyim.

Dal budak salmıştı köklerim benim

Daha doğmadan zaman,

Açılmamışken henüz tarihin çağları,

Henüz yokken servi ve zeytin ağaçları

Boy atmamışken çimenler.

Babam rençber bir ailedendir

Aristokrat zümreden değil

Dedem de bir çiftçiydi, sıradan

Okumayı öğretmeden önce

Güneşin büyüklüğünü bana öğreten.

Evimse bir bekçi kulübesi,

Çalı ve kamışlardan yapılmış.

Memnun ediyor mu seni benim konumum?

Ben soy adı olmayan bir adamım!

Yaz!

Ben bir Arabım.

Sen atalarımın bağlarını,

Çocuklarımla ekip işlediğimiz

Toprağımızı gasp ettin.

Bize ve bütün torunlarıma

Bıraka bıraka bu kayaları bıraktın.

Hükumetiniz onları da alacakmış,

Doğru mu?

Öyleyse Yaz!

Ilk sayfanın başına yaz:

Ben insanlardan nefret etmiyorum

Kimseye de saldırmam

Ama::: Acıktığım zaman

Benden gasp edenin etini yerim.

Dikkat et!

Açlığımdan sakın

Öfkemden uzak dur,

Uzak dur aman! (Er, 2012:135-136)

Yukarıdaki satırlarda Filistin topraklarında İsrail işgali altında yaşamaya mahkum edilen Filistin toplumunun zor şartlar altında nasıl bir yaşam mücadelesi verdiği gözler önüne serilmektedir. Diğer taraftan bu satırların sahibi Filistin direniş hareketinin sembol isimlerinden biri haline gelen şair Mahmud Derviş'in muhatabına emir kipinde hitap etmesi kişilik ve kimlik olarak sergilediği özgüvenin bir göstergesidir.

Derviş, Filistin toprakları dışında işgal güçlerinin baskısı nedeniyle istemeden bir yolculuğa çıktığı zaman üzerinde İsrail pasaportu taşımasını, sanki kendi kişiliğine ve Filistin halkına karşı büyük bir ihanet içindeymiş gibi değerlendirmiştir. İçine düştüğü kimlik açmazını en çarpıcı bir şekilde dile getirmiş olduğu *Pasaport* adlı şiirinde topraklarını işgal eden bir gücün verdiği pasaportu taşımaktan son derece rahatsız olduğunu açıkça dışa vurmaktadır. Fakat taşıdığı şairlik misyonu gereğince mensubu olduğu uluslararası edebiyat, sanat ve fikir platformlarında Filistin davasını anlatabilmesi için seyahat etmek zorundadır. Dolayısıyla kısa zamanda bu utanç vesilesinden kurtulma çaresi de gözükmemektedir.

جواز السفر

لم يعرفوني في الظلال التي

تمتصّ لوني في جواز السفر

و كان جرحي عندهم معرضا

لسائح يعشق جمع الصور

لم يعرفوني، آه.. لا تتركي

كفي بلا شمس

لأن الشجر

.. يعرفني

تعرفني كل أغاني المطر

! لا تتركيني شاحبا كالقمر

كلّ العصافير التي لاحقت

كفي على باب المطار البعيد

كل حقول القمح ،

كل السجون،

كل القبور البيض

كل الحدود ،

كل المناديل التي لوّحت ،

كل العيون

كانت معي، لكنهم

قد أسقطوها من جواز السفر

عار من الاسم من الانتماء؟

في تربة ربيتها باليدين ؟

أيوب صاح اليوم ملء السماء:

لا تجعلوني عبرة مرتين!

يا سادتي! يا سادتي الأنبياء

لا تسألّوا الأشجار عن اسمها

لا تسألوا الوديان عن أمها

من جبهتي ينشق سيف الضياء

و من يدي ينبع ماء النهر

كل قلوب الناس ..جنسيتي

فلتسقطوا عني جوار السفر (Derviş, 2009A:280)

PASAPORT

Tanımadılar beni gölgelerde

Emen rengimi benim pasaporttaki

Onlara göre benim yaram bir panayırdı

Bir turist için aşık olan bütün resimlere

Tanımadılar beni, Âh.. Bırakma beni

Avuçlarım güneşsiz

Çünkü ağaç tanıyor beni..

Tanıyor beni bütün dalları yağmurun

Terketme beni gözden kaybolmuş haldeyken ben ay ışığı gibi!

Bütün serçeler kovaladığım

Avucumla kapısında uzak havaalanının

Bütün buğday tarlaları,

Bütün hapishaneler

Bütün beyaz mezar taşları

Bütün sınırlar

Bütün mendiller işaret veren

Tüm gözlere

Beraberdi benimle, fakat onlar

Düşürdüler bütün bunları pasaporttan

Kalmadı bir isim veya bir kayıt

Bir mezarda büyüttüğüm ellerimle

Eyyub haykırdı bugün çınlatırcasına gökyüzünü

Göstermeyin beni ibret olarak ikinci kez

Efendilerim! Peygamber efendilerim

Sormayın ağaçlara isimlerini

Sormayın vadilere annelerini

Benim yönümden yarılıyor ışığın kılıcı

Benim ellerimden doğuyor nehrin suyu

Bütün insanların kalpleri.. Uyruğum benim

Çıkartın beni vatandaşlıktan!

Yukarıdaki şiir metninde geçen "Tanımadılar beni" ifadesinde bir İsrailli gibi pasaport kontrollerinden rahatça geçmektense bir Filistinli olarak alıkonmasını yeğlediğini ima etmektedir. Çünkü pasaportta kayıtlı olan bilgiler kendine ve öz yurduna ait olan bilgiler değildir ve esas uyruğu ve aidiyeti ile ilgili bilgileri yansıtmamaktadır. Yine şiir metninde "Terk etme beni" ifadesinde kullandığı kip bayan muhatap kipiyle sanki sevgilisine sesleniyormuş izlenimi vermektedir. Oysa biz biliyoruz ki Derviş'in tek ve gerçek sevgilisi Filistin toprağı ve Filistin halkıdır.

Filistin halkının içine düştüğü kimlik açmazını çarpıcı bir şekilde dile getirdiği "Lev Vulidte", "Şayet Doğsaydın" adlı şiirinde, bu sorunu içine düştüğü kimlik bunalımı şeklinde kendi kişisel sorunuymuş gibi değil, uluslararası bir sorunmuş gibi dünya kamuoyuna sunma başarısını gösterebilmiştir. Üstelik bunu yaparken Batılı ülkeler ve toplumların İslâm dünyası ve Müslümanlara karşı sergilemiş olduğu önyargılı ve ikiyüzlü tutuma vurgu yapmaktan çekinmemiştir:

لو ولدتَ

لو ولدتَ من إمرأة استرالية
وأب أرمني
ومسقط رأسك كان فرنسا
فماذا تكون هويتك اليوم؟
طبعا ثلاثية
وجنسيتي فرنسية
وحقوقي فرنسية
وإلى آخره...
– وإذا كانت الأم مصرية
وجدتك من حلب
ومكان الولادة في يثرب
وأما أبوك فمن غزة
فماذا تكون هويتك اليوم؟
– طبعا رباعية مثل ألوان رايتنا العربية
سوداء، خضراء، حمراء، بيضاء
ولكن جنسيتي تتخمر في المختبر
وأما جواز السفر
"فمازال مثل فلسطين مسألة كان فيها نظر
وما زال فيها نظر! وإلى آخره..." (Derviş, 2009B: 151-152)

ŞAYET DOĞSAYDIN

Şayet doğsaydın Avustralyalı bir kadından

Ermeni bir babadan

Ve doğum yerin Fransa olsaydı

Ne olurdu kimliğin bugün?

-Tabi ki üçlü olurdu

Uyruğum Franszı

Haklarım Fransa

Vesaire

Peki, annen Mısırlı olsa

Ninen Halep'ten

Doğum yerin Medine olsa

Baban ise Gazze'den

Ne olurdu kimliğin bugün?

-Tabi ki dörtlü olurdu Arap bayrağının renkleri gibi

Siyah, yeşil, kırmızı, beyaz

Fakat uyruğum mayalanıyor laboratuvarda

Pasaportum ise

Hâlâ Filistin gibi ihtilaflı bir mesele

Ve hâlâ ihtilaflı! Vesaire…(Suçin, 2015: 104)

Yukarıdaki satırlarda Derviş, Batılı sömürgeci ülkelerin, İslâm coğrafyası içerisinde veya yakın bölgelerde bulunan Müslüman olmayan etnik ve dinsel azınlıkları, üstelik bu azınlıklar doğrudan veya dolaylı herhangi bir şekilde baskı görmedikleri halde nasıl koruma altına aldıklarına vurgu yaparken aynı güçlerin on yıllardır sürekli bir işgal, baskı ve zulüm altında inim inim inleyen Filistinlilere sırf Müslüman oldukları için nasıl sırt çevirdiklerinden yakınmaktadır.

SONUÇ

Derviş'in, şiirlerinde ele aldığı kimlik anlayışı, direniş şiirinin temel felsefesi gereğince kişinin ne kadar zor şartlar altında olursa olsun, göçü değil kendine ait olan öz yurdunda asimilasyona uğramadan kimliğini koruma ve kök salmaya dayanmaktadır. "Yaz Ben Bir Arap'ım" dizeleriyle başlayan "Kimlik Kartı" adlı şiirine bakarak Derviş'in keskin sirke misali sert bir kişiliğe sahip olduğunu düşünmek yanlış olur. Gerçekte bu satırlarda o, insan olarak doğrudan kendine, dolaylı olarak halkına yapılan zulme ve haksızlığa karşı sabrının son noktasına gelmiş olması durumunda kaleminden dökülen sert ifadelerdir. Üstelik bu ifadelerde bile edebi üslup dâhilinde söylenmiş olduğu gözden kaçmamalıdır.

KAYNAKLAR

Berk, İlhan, *Sürgün Edebiyatı,, Edebiyat Sürgünleri*, Yayına Hazırlayan: Feridun Andaç, Bağlam Yayınları, ISBN: 975-7696-89-7, Birinci Basım, 1996, Ankara.

Derviş, M, *Dîvânu'l-A'mâli'l-Ûlâ I*, Riad el-Rayyes Books S.A.R.L., Beyrut, 2009A.

Derviş, M, *Lâ Urîdu Lihazihi'l-Kasîde Lâ Tentehiye, ed-Dîvânu'l-âhir*, Riad el-Rayyes Books S.A.R.L., Beyrut, 2009B.

Derviş, M, *Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum*, Arapçadan Çeviren Mehmet Hakkı Suçin, YKY yapı Kredi yayınları, ISBN: 978-975-08-3596-4, İstanbul, 2016.

Er, Rahmi, *Çağdaş Arap edebiyatı Seçkisi*, Vadi Yayınları, ISBN:978-605-5830-18-2, Ankara-2012.

Hasan, Ahmed. (2008). *Şâ'iru'l-Mukâveme Mahmûd Dervîş*. Dâru'l-Fârûk Lil İstismârât ve's-Sekâfe I. Baskı. Kâhire.

Said, Edward, *Kış Ruhu*, Metis Yayınları, Çeviri: Tuncay Birkan, 2000, İstanbul.

Said, Edward, *Yeni Binyılda Filistin Sorunu*, Aram Yayıncılık, Çeviri: Ahmet Cüneyt-Ali Kerem-Nuri Ersoy, ISBN: 975-8242-21-0, 2002, İstanbul.

Yazıcı, Hüseyin, *Göç Edebiyatı*, kaknüş Yayınları, ISBN: 975-6698-18-7, 1. Basım, 2002, İstanbul.

Yılmaz, Nurullah, *Filistinli Şair Mahmud Derviş Hayatı Edebi Kişiliği Eserleri*, Fenomen Yayınları, ISBN: 978-605-4370-63-6, Birinci Baskı, 2013, Erzurum.